

УДК 355.233.22

ББК 68.4 (4 Укр.) 36

Олександр Ролюк, Орест Лойко,

Василь Дзяма

ДИНАМІКА ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВЛЕНОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ РОЗВІДУВАЛЬНИХ ПІДРОЗДІЛІВ

У статті проведено аналіз розвитку фізичних якостей та військово-прикладних навиків (сили, швидкості, витривалості, здатності долати перешкоди) військовослужбовців розвідувальних підрозділів. Охарактеризовано динаміку фізичної підготовленості військовослужбовців впродовж чотирьох років. З'ясовано, що в системі фізичної підготовки не впроваджено засобів стимулювання покращення фізичної підготовленості військовослужбовців розвідувальних підрозділів.

Ключові слова: армія, військовослужбовець, фізична підготовленість.

В статье проведено анализ развития физических качеств та военно-прикладных навыков (силы, быстроты, выносливости, умения преодолевать препятствия) военнослужащими разведывательных подразделений. Охарактеризована динамика физической подготовленности военнослужащих на протяжении четырех лет. Определено, что в системе физической подготовки не осуществляется внедрение средств стимулирования улучшения физической подготовленности военнослужащих разведывательных подразделений.

Ключевые слова: армия, военнослужащий, физическая подготовленность.

The article analyzes the development of physical qualities and military skills applied (strength, speed, endurance, ability to overcome obstacles) military intelligence units. We characterize the dynamics of physical fitness of soldiers for four years. It was found that the system of physical training is introduced incentives to improve physical fitness of military intelligence units. Confirmed that the exercise system of combat training of military intelligence units play an important role. The level of physical fitness of soldiers largely depends on the initial level of physical qualities of military personnel and their means of promotion. It was established that the level of physical qualities in military intelligence units every year is getting worse, although the physical parameters of this category remained almost at the same level.

Keywords: army, military, physical fitness.

Постановка проблеми й аналіз результатів останніх досліджень. Під час проведення антитерористичної операції на сході України перед військовими керівниками повною мірою стало питання підтримання показників фізичної підготовленості військовослужбовців на рівні, який би забезпечив виконання ними бойових завдань за призначенням [6]. Завдяки високому рівню фізичної підготовленості військовослужбовці здатні долати значні фізичні, психічні навантаження, зберігати високий рівень працездатності і швидше відновлювати рівень боєздатності [2, 4].

Аналіз спеціальної літератури і керівних документів свідчить, що сучасний бій висуває до фізичної підготовки військовослужбовців розвідувальних підрозділів такі вимоги: здатність здійснювати тривалі піші пересування та швидкісні марш-кидки в умовах повного бездоріжжя (за добу розвідгрупи можуть долати відстані до 80 км). Пересування воїнів-розвідників ускладнюється необхідністю переносити з собою усе необхідне майно: зброю, спорядження, боєприпаси, мінно-підривні засоби, запаси продуктів, засоби зв'язку, тощо, а при необхідності – поранених або полонених. Розвідники діють переважно вночі, за будь-яких погодних умов, на різноманітній за рельєфом місцевості, при повному порушенні добової періодики сну, відпочинку та харчування [3, 11].

За обсягом рухової активності бойова діяльність особового складу розвідувальних підрозділів є гіпердинамічною. Добові енерговитрати розвідників перевищують 7 тис. ккал, що в 3–4 рази перевищує енерговитрати людини у повсякденному житті. Така діяльність висуває виключно високі вимоги до фізичного стану розвідника. Найголовнішою фізичною якістю по структурі фізичної готовності розвідників є загальна витривалість. Але не менш важливою є витривалість статична. Це обумовлено тим, що для виконання специфічних військово-спеціальних завдань розвідники вимушені тривалий час перебувати у незручній позі, яка призводить до швидкої втоми [1, 7].

Фізична підготовка у системі бойової підготовки військовослужбовців розвідувальних підрозділів займає важливе місце як предмет бойової підготовки. Вона впливає на всі компоненти боєздатності військовослужбовців. Об'єктивною основою цього є перенесення на боєздатність фізичних якостей, рухових навичок, біологічних властивостей організму, особливостей психіки та свідомості військовослужбовців, сформованих у процесі фізичної підготовки [5, 9].

Військовослужбовці з високим рівнем розвитку сили, витривалості, швидкості, спритності в умовах бойових дій (впливу значних фізичних і психічних навантажень) переважають за різними показниками військово-професійної діяльності військовослужбовців, у яких рівень цих якостей нижчий (Ю.А.Бородін, 2002; В.В.Паєвський, О.А.Шевченко, 2004). Дослідники Ю.С.Фіногенов (2009), С.В.Романчук (2012) доводять, що військово-професійне навчання (опанування певного обсягу військово-прикладних, спеціальних навичок) не може проходити успішно без достатнього розвитку фізичних якостей, які необхідні для вміння швидко пересуватись на місцевості, долати різні перешкоди, плавати (в тому числі й в обмундируванні зі зброєю), здійснювати тривалі марші.

Дослідження рівня фізичної підготовленості військовослужбовців (курсантів) розвідувальних підрозділів проводив Романчук С.В (2013). Пугачов О.І. (2014) провів дослідження способів підтримання рівня фізичної підготовленості військовослужбовців на належному рівні в умовах бойових дій. Незважаючи на наявність публікацій, присвячених зазначеній темі, питання динаміки фізичної підготовленості військовослужбовців розвідувальних підрозділів науковцями ще не було досліджено.

Мета дослідження – визначити динаміку фізичної підготовленості військовослужбовців розвідувальних підрозділів впродовж чотирьохрічного періоду дослідження.

Методи дослідження. В роботі використано аналіз науково-методичної і наукової літератури, контрольні випробування за тестами фізичної підготовленості, анкетування.

У дослідженні взяли участь 102 військовослужбовця. Дослідження проводились з 2012 по 2015 рік на базі однієї з аеромобільних бригад.

Результати досліджень. Дані тестувань з фізичної підготовки показали, що стабільні показники і найменші зрушення середніх результатів військовослужбовці показують в бігу на 100 метрів. Протягом всього періоду спостережень вони відхилялися в гіршу сторону по відношенню до початкового рівня (2012 р.). Такі ж коливання спостерігалися і в індивідуальних результатах, що може свідчити про відсутність цілеспрямованості навчання на розвиток фізичної якості швидкості і дає можливість припустити, що нормативні вимоги в цій вправі недостатньо обґрунтовані та не стимулюють поліпшення результату.

Впродовж експерименту середній результат в бігу на 100 м був $14,6 \pm 0,3$ с (рис. 1). Коефіцієнт варіації показників як по роках, так і всередині року не перевищував 3,5–4%. Достовірність результатів впродовж всього етапу вимірювань знаходилась у межах $P < 0,05–0,001$. Згідно наукових досліджень, швидкісні якості є найбільш консервативними, трудно піддаються розвитку і у більшості залежать від генетичних особливостей людини. Тому, навіть при регулярних заняттях з фізичної підготовки, суттєвої різниці у показниках цієї якості у військовослужбовців не спостерігається.

У той же час комплексні швидкісні здібності залежать від багатьох чинників: розвитку сили, гнучкості, координаційних здібностей, удосконаленості техніки виконання вправи, можливостей біохімічних механізмів організму, рівня розвитку вольових якостей.

Суттєва різниця у результатах тестування спостерігається у вправах з підтягування та бігу на 5000 метрів. Так, середній результат у підтягуванні на перекладині по роках (рис. 2) знаходиться у межах 8–11 разів.

Впродовж останніх років у вправі підтягування на перекладині, як показника силової підготовленості військовослужбовців згідно НФП, спостерігається зниження

результату на 24,3% з майже 11 до 8 разів, що підтверджує наявність регресії з цього випробування (фізичної якості – сили). Такого роду зниження результатів спостерігали й інші дослідники [8, 10].

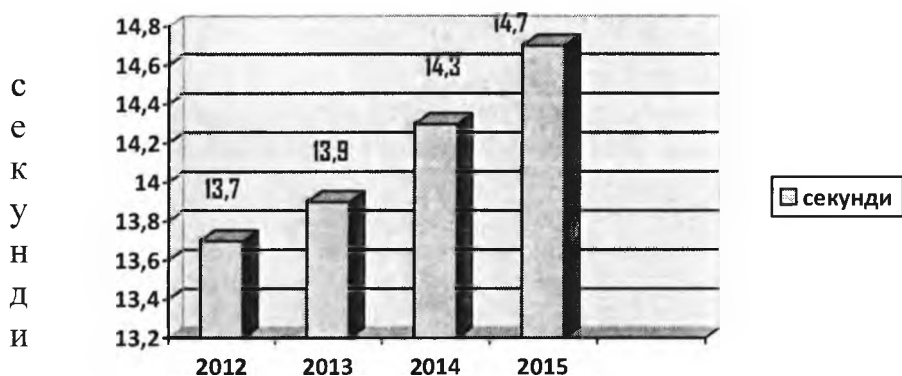

Рис. 1. Динаміка показників в бігу на 100 м військовослужбовців розвідувальних підрозділів

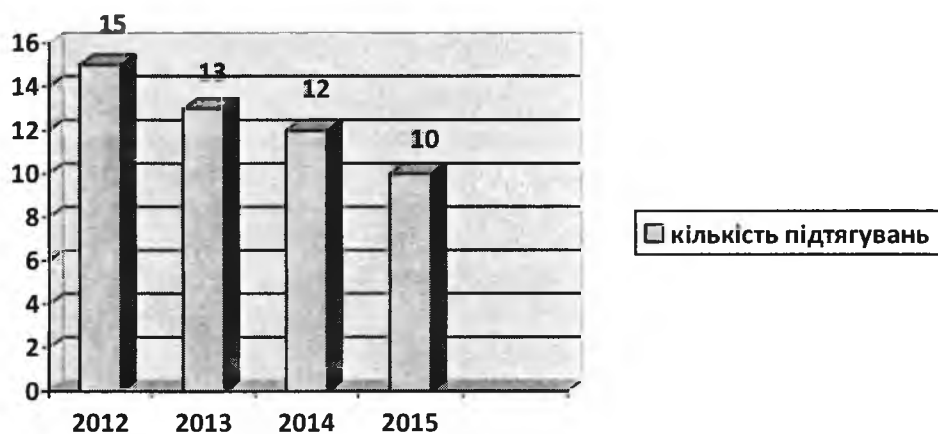

Рис. 2. Динаміка результатів в підтягуванні на перекладині військовослужбовців розвідувальних підрозділів, к-сть разів

Більшість дослідників сходяться на думці, що це є наслідком значного погіршення уваги до фізичної підготовки з боку держави, яке проявляється у скороченні обов'язкового часу на фізичну культуру в навчальних закладах (школи, інститути). Це негативне явище суттєво впливає на фізичний розвиток молоді, на її фізичні кондиції, особливо у силевій підготовленості, так необхідній сучасному воїну.

Найбільш інтегральним показником рівня спеціальної фізичної підготовленості військовослужбовців є результати виконання загальної контрольної вправи на смузі перешкод. Заняття з подолання перешкод переважно спрямовані на формування й удосконалення спеціальних прикладних навичок в подолання різноманітних штучних і природних перешкод, метанні гранат по цілям і на дальність, виконанні спеціальних прийомів і дій з метою виховання у військовослужбовців сміливості й рішучості, впевненості у своїх силах.

Цей тест вимагає достатньо високого рівня розвитку практично всіх фізичних якостей, необхідних військовослужбовцю для виконання навчально-бойових завдань. Результати тестування, представлені на рисунку 3 показують дуже низький рівень військовослужбовців у цьому тесті. Результати по всіх роках недостатні для отримання

залікової оцінки згідно нормативів НФП. Це свідчить про недоліки в організації проведення спеціальної фізичної підготовки у військових підрозділах.

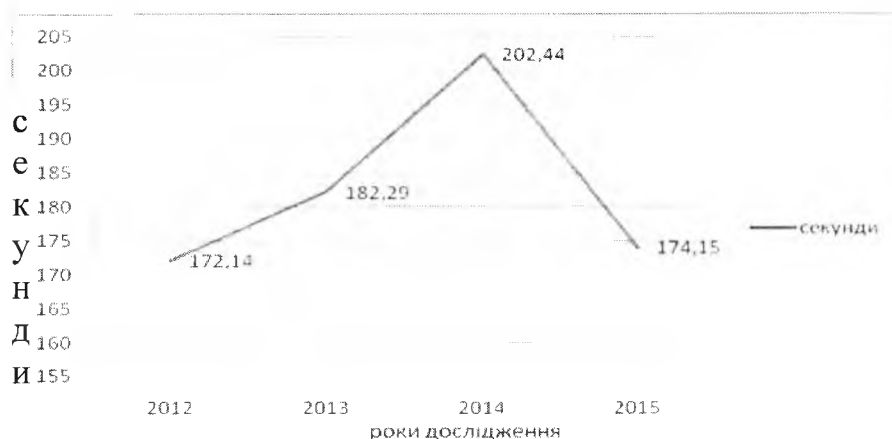

Рис. 3. Динаміка результатів у виконанні загальної контрольної вправи на смузї перешкод військовослужбовцями розвідувальних підрозділів

Низьку підготовленість у бігу на 5000 м показали військовослужбовці розвідувальних підрозділів (див. рис. 4). Біг на 5000 м є потужним навантаженням на діяльність всіх систем організму військовослужбовців. Контрольна вправа (біг на 5000 м) є фактично індикатором ступеня функціональної підготовленості військовослужбовців. По всіх роках дослідження їх результати далекі від нормативів, які вимагає НФП.

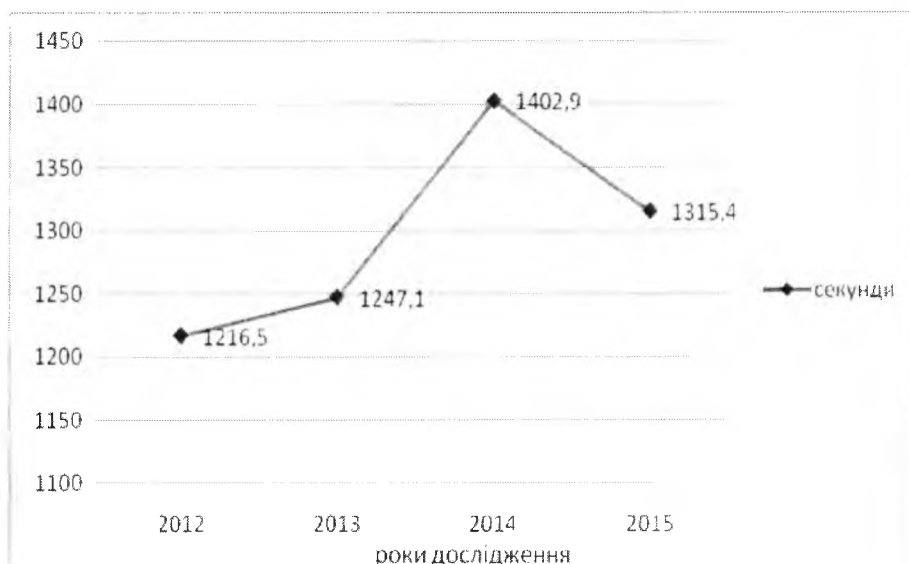

Рис. 4. Динаміка результатів в бігу на 5 км військовослужбовцями розвідувальних підрозділів, с

Вищенаведені результати тестування складають картину загальної фізичної підготовленості військовослужбовців, визначену в 5-ти бальній системі.

Як видно з рис. 5 протягом 2012–2015 року рівень фізичної підготовленості військовослужбовців розвідувальних підрозділів знижується. Цікаво, що в останній період досліджень (2015 рік) загальний рівень фізичної підготовленості набув тенденції покращення. Для встановлення причин регресії фізичної підготовленості нами було

проведено опитування серед військовослужбовців розвідувальних підрозділів, їх командирів та спеціалістів з фізичної підготовки, які проводять заняття у розвідувальних підрозділах (результати опитування наведені в табл. 1).

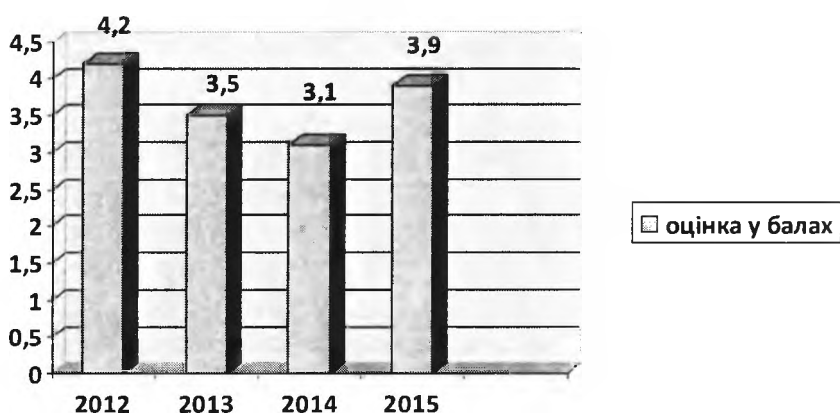

Рис. 5. Динаміка рівня оцінок загальної фізичної підготовленості військовослужбовців за період дослідження, бали

Таблиця 1

Основні причини зниження рівня фізичної підготовленості військовослужбовців, %

№ з/п	Причини регресії фізичної підготовленості	Військовослужбовці розвідувальних підрозділів (n=25)	Командири підрозділів (n=25)	Спеціалісти з фізичної підготовки (n=25)
1.	Відсутність засобів стимулювання	45,2	31,1	20,4
2.	Відсутність належної навчально-тренувальної бази	20,7	8,3	3,0
3.	Недостатнє виділення часу для занять фізичною підготовкою	14,4	4,9	32,5
4.	Відсутність інструкторів з фізичної підготовки	7,7	6,1	14,2
5.	Низький рівень методичної підготовленості керівників занять	5,6	1,8	5,0
6.	Незадовільні побутові умови (відсутність душових кабін в спортивних залах, гуртожитках)	3,4	3,3	7,4
7.	Низький вихідний рівень особистої фізичної підготовленості	1,6	42,3	15,5
8.	Інші	1,4	2,2	2,0

З наведених даних в табл. 3.1 видно, що основною причиною регресії фізичної підготовленості на думку опитаних розвідників є відсутність засобів стимулювання – 45,2%. Разом з тим, командири підрозділів на перше місце серед причин, які призводять до зниження рівня фізичної підготовленості, встановлюють низький вихідний рівень фізичної підготовленості військовослужбовців – 42,3%, а спеціалісти з фізичної підготовки, що проводять заняття з військовослужбовцями розвідувальних підрозділів – недостатнє виділення часу для занять фізичною підготовкою – 32,5% та відсутність засобів стимулювання – 20,4%. Друге та третє м'яся за своєю значимістю розвідники відда-

ють “відсутності належної навчально-тренувальної бази” та “недостатньому виділенні часу для занять фізичною підготовкою”. Дійсно, порівняння наявних спортивних баз наших військових частин з аналогічними у підрозділах армій країн НАТО явно не на користь підрозділів ЗСУ. Водночас відсутність конкретного і вагомого стимулювання розвідників до занять фізичною культурою, до вдосконалення своїх фізичних кондицій (про що відмічають і командири) не сприяє покращенню фізичної підготовленості військовослужбовців.

Отже, наші дослідження довели, що рівень розвитку фізичних якостей у військовослужбовців розвідувальних підрозділів з кожним роком погіршується, хоча параметри фізичного розвитку цієї категорії практично залишаються на одному рівні.

Дослідження дозволили з'ясувати, що продовж останніх років стабільні результати військовослужбовці демонструють з вправ на швидкість. Продовж останніх років спостерігається регресія у фізичному розвитку і рівні фізичної підготовленості військовослужбовців. Рівень фізичної підготовленості у значній мірі залежить від вихідного рівня розвитку фізичних якостей військовослужбовців та засобів їх стимулювання.

Прийоми і дії, що виконують військовослужбовці різних військових спеціальностей у процесі навчально-бойових і бойових завдань, за своїм характером істотно відрізняються. Специфічність характеру військово-професійних прийомів і дій визначається двома складниками. Перший визначається тим, яка з основних рухових якостей – сила, спритність, швидкість або витривалість – є найбільш необхідною під час виконання професійних дій тим або іншим військовим фахівцем. Другий визначається тим, в якій мірі складні за координацією, специфічністю та характером рухи, професійні прийоми та дії повинен виконувати той або інший військовий фахівець.

У більшості випадків військово-професійні прийоми і дії різних військових фахівців за своїм характером є комплексними і вимагають високого рівня розвитку всіх рухових якостей, тобто комплексного їх поєднання. Разом з тим, більшість прийомів і дій, що виконуються військовослужбовцями багатьох військових спеціальностей під час використання сучасної зброї і бойової техніки, за своїм характером є швидкісними і силовими. Такий характер прийомів і дій притаманний основній діяльності особового складу мотострілецьких та деяких інших підрозділів різних родів військ і видів збройних сил.

Професійні прийоми і дії військовослужбовців окремих військових спеціальностей, які властиві навчально-бойовій та бойовій діяльності, безпосередньо пов'язані і залежать від якості оволодіння певними прикладними руховими навичками, формування і вдосконалення яких найбільш ефективно здійснюється засобами фізичної підготовки. Так, для особового складу розвідувальних підрозділів обов'язковими тренувальними засобами є вправи з подолання різних (водних, штучно створених) перешкод, вправи з рукопашного бою.

Специфічний характер військово-професійних прийомів і дій суттєво впливає на вимоги, що висуваються до розвитку у військовослужбовців окремих рухових якостей, а також на формування у них певних прикладних навичок та морально-вольових якостей, від яких залежить успіх їх професійної діяльності. Встановлено, що навик проявляється в досконалому вигляді лише в тих умовах, в яких він формувався. У зв'язку з цим всі дії, що розучуються, потрібно формувати в умовах близьких до професійних (внутрішньої напруги, шумі, коливаннях температур, обмеженого простору та ін.).

Висновки

1. Рівень розвитку фізичних якостей у військовослужбовців розвідувальних підрозділів з кожним роком погіршується. Продовж останніх років стабільні результати військовослужбовці демонструють з вправ на швидкість.

2. Рівень фізичної підготовленості продовж останніх років знижується, у військовослужбовців прослідковується регресія у їхньому фізичному розвитку.

3. Рівень фізичної підготовленості військовослужбовців у значній мірі залежить від вихідного рівня розвитку фізичних якостей військовослужбовців та засобів їх стимулювання.

В подальшому дослідженні необхідно більш глибоко вивчити досвід фахівців з організації фізичної підготовки у військових частинах, які, на нашу думку, зможуть більш об'єктивно встановити причини погіршення рівня фізичної підготовки військовослужбовців розвідувальних підрозділів.

1. Антошків Ю. М. Взаємозв'язок рівня загальної та спеціальної фізичної підготовленості в системі професійно-прикладної фізичної підготовки перемінного складу вищих закладів освіти Міністерства надзвичайних ситуацій України / Ю. М. Антошків, Ю. В. Петришин // Молода спортивна наука України : зб. наук. пр. – Львів : НВФ “Українські технології”, 2004. – Вип. 8. – Т. 3. – С. 6–9.
2. Афонін В. Динаміка фізичної підготовленості курсантів за період навчання у Львівському інституті / В. Афонін, С. Глебо // Матеріали відкритої наук.-метод. конф. “Фізична підготовка військовослужбовців”, 29–30 квітня 2003 р. – К., 2003. – С. 3–6.
3. Іщенко Є. А. Тенденції розвитку сучасних систем фізичної підготовки в системі підготовки військових фахівців / С. В. Романчук, Є. А. Іщенко // Сухопутні війська Збройних Сил України: історія, сучасність, розвиток : матеріали доповідей НПК. – Л. : АСВ, 2011. – С. 304–307.
4. Лойко О. М. Тенденции изменения содержания физической подготовки военнослужащих механизированных подразделений сухопутных войск Вооруженных Сил Украины // Материалы II международной конференции “Актуальные проблемы огневой, тактико-специальной и профессионально-прикладной физической подготовки”, 28 ноября 2014 г. – Могилев : Могилев. институт МВД, 2014. – С. 249–252.
5. Максимцов О. Динаміка взаємозв'язку ефективності навчання рукопашному бою з професійним навчанням курсантів МВС / О. Максимцов // Матеріали наук.-метод. конф. “Фізична підготовка військовослужбовців”, 29–30 квітня 2003 р. – К., 2003. – С. 130–134.
6. Пугачов О. І. Методика проведення фізичних тренувань в умовах бойових дій / О. І. Пугачов // Матеріали науково-методичної конференції 26–28 листопада 2014 року // Фізична підготовка особового складу Збройних сил, інших військових формувань та правоохоронних органів України: досвід, сучасність, проблеми та перспективи розвитку – К. : МОУ, 2014. – С. 10–14.
7. Романчук С. В. Теоретико-методологічні засади фізичної підготовки курсантів військових навчальних закладів Сухопутних військ Збройних сил України : дис. ... д-ра наук з фіз. виховання і спорту / С. В. Романчук. – Львів : ЛДУФК, 2013. – 540 с.
8. Романчук С. В. Фізична підготовка курсантів військових навчальних закладів Сухопутних військ Збройних Сил України : монографія / С. В. Романчук. – Л. : АСВ, 2012. – 408 с.
9. Фіногенов Ю. С. Професіоналізація Збройних Сил України і деякі питання перебудови системи фізичної підготовки військовослужбовців / Ю. С. Фіногенов // Матеріали наук.-метод. конф. “Фізична підготовка військовослужбовців”, 29–30 квітня 2003 р. – К., 2003. – С. 40–43.
10. Шевченко О. А. Специальная направленность поэтапного формирования физических качеств военных специалистов ПВО Сухопутных войск / О. А. Шевченко // Физическое воспитание студентов творческих специальностей : сб. науч. статей / [под ред. С. С. Ермакова]. – Х., 2007. – № 1. – С. 161–167.
11. Яковенко С. І. Психічна стійкість військовослужбовців до впливу екстремальних чинників : метод. рекомендації / С. І. Яковенко, Т. І. Яковенко – К. : КВП, 1997. – 37 с.

References:

1. Antoshkiv, Yu.M. and Petryshyn, Yu.V. (2004), “The relationship of general and special physical fitness system professionally applied physical preparation of alternating higher educational institutions of the Ministry of Emergencies of Ukraine”, *Moloda sportyvna nauka Ukrainy: zb. nauk. pr., NVF “Ukrainski tekhnolohii”*, iss. 8, vol. 3, pp. 6–9.
2. Afonin, V. and Hlebko, S. (2003), “Dynamics of physical readiness of students during training at the Lviv Institute”, *Materialy vidkrytoi nauk.-metod. konf. “Fizychna pidhotovka viiskovosluzhbovtiv”*, [Materials Hlebko open nauk. method. Conf. “Physical training of servicemen”], Kiev, April 29–30, 2003, 2003, pp. 3–6.
3. Romanchuk, S.V. and Ishchenko, Ye.A. (2011), “Trends of modern physical fitness in training military specialists”, *Sukhoputni viiska Zbroinykh Syl Ukrainy: istoriia, suchasnist, rozvytok : materialy dopovidei*

- NPK, ASV*, [Land Forces of the Armed Forces of Ukraine: Past, Present, development of materials SPC reports. ACB] Lviv, 2011, pp. 304-307.
4. Loiko O.M. "Tendencii izmenenija sodержanija fizicheskoi podgotovki voennosluzhashhiih mehanizirovannyh podrazdelenij suhoputnyh vojsk Vooruzhennyh Sil Ukrainy", *Materialy II mezhdunarodnoj konferencii "Aktual'nye problemy ognevoj, taktiko-special'noj i professional'-no-prikladnoj fizicheskoi pidgotovki"*, Mogilev. institut MVD. [Materialy II mezhdunarodnoj konferencii "Aktual'nye problemy ognevoj, taktiko-special'noj i professional'-no-prikladnoj fizicheskoi pidgotovki". institut MVD], Mogilev. November 28, 2014, pp. 249–252.
  5. Maksymtsov, O. (2003), "The dynamics of the relationship of the effectiveness of training melee of professional training of MIA", *Materialy nauk.-metod. konf. "Fizychna pidhotovka viiskovosluzhbovtiv"*, [Materials nauk. method. Conf. "Physical training of servicemen"], Kiev, April 29-30, 2003, pp. 130–134.
  6. Puhachov, O.I. (2014), "Methods of physical training in terms of fighting". *Fizychna pidhotovka osobovoho skladu Zbroinykh syl, inshykh viiskovykh formuvan ta pravoohoronnykh orhaniv Ukrainy: dosvid, suchasnist, problemy ta perspektyvy rozvytku Materialy naukovykh i metodychnoi konferentsii, MOU*, [Physical training of the Armed Forces and other military units and law enforcement agencies of Ukraine: Experience. Present Problems and Prospects development, materials science and technical conference], Kyiv, November 26–28, 2014, pp. 10–14.
  7. Romanchuk, S.V. (2013), "Theoretical and methodological foundations of physical preparation of cadets of military educational institutions of the Land Force of Ukraine", Dr.Sc. (fiz.vykhovannia i sportu), LDUFK, Lviv, Ukraine.
  8. Romanchuk, S.V. (2012), *Fizychna pidhotovka kursantiv viiskovykh navchalnykh zakladiv Sukhoputnykh viisk Zbroinykh Syl Ukrainy : monohrafiya* [Physical preparation of cadets of military academies Army of the Armed Forces of Ukraine: monograph] ASV, Lviv, Ukraine.
  9. Finohenov, Yu.S. (2003), "Professionalization of the Armed Forces of Ukraine and some questions restructuring of military physical training", *Materialy nauk.-metod. konf. "Fizychna pidhotovka viiskovosluzhbovtiv"*, [Materials nauk. method. Conf. "Physical training of servicemen"], Kyiv, April 29–30, 2003, pp. 40–43.
  10. Shevchenko, O.A. (2007), "A special focus of the gradual formation of the physical qualities of the military personnel of the Land Forces Air Defense", *Fizicheskoe vospitanie studentov tvorcheskih special'nostej: sb. nauch. statej [Pod red. S.S. Ermakova]*. Kharkiv. no. 1, pp. 161–167.
  11. Iakovenko, S.I. and Yakovenko, S.I. (1997). "Psykhichna stiikest viiskovosluzhbovtiv do vplyvu ekstremalnykh chynnykiv: metod. Rekomendatsii", [Psychic military resistance to the effects of extreme factors: method. recommendations], KVP, Kiev, Ukraine.

УДК 615.825: 616–089.873

ББК 53.54+54.5

Олександр Герасименко, Володимир Мухін

ПЕРЕДУМОВИ РОЗРОБКИ КОМПЛЕКСНОЇ ПРОГРАМИ ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ОСІБ З АМПУТАЦІЯМИ НИЖНІХ КІНЦІВОК НА РІВНІ ГОМІЛКИ

Мета дослідження полягала в розкритті об'єктивних передумов розробки комплексної програми фізичної реабілітації осіб з ампутаціями нижніх кінцівок на рівні гомілки. Для реалізації поставленої мети використовували теоретичний аналіз, вивчення документальних матеріалів, педагогічне спостереження, методи математичної статистики. В процесі дослідження обстежено 86 осіб зрілого віку із ампутаціями нижньої кінцівки на рівні гомілки. Серед них наявна більша частка представників чоловічої статі (77,9%) у віковому діапазоні 31–38 років (59,3%). Найбільша частка ампутацій обумовлена травмами під час дорожньо-транспортних аварій (57,9–64,2% осіб). Вихідний стан осіб при поступленні на реабілітацію наступні: стан усічених м'язів кукси гомілки для м'язових груп стегна був на доброму рівні (87,2–94,1% осіб); результат мануально-м'язового тестування становить 4 (31,3–78,9%) та 5 балів (21,1–68,1%); наявна диспропорція динамометрії рухів кукси та збереженої кінцівки (15,2–49,4% від рівня збереженої кінцівки).

Найбільша частка осіб потрапили на програму фізичної реабілітації в періоді від 2 до 4 місяців після завершення лікарняного періоду реабілітації (59,3% осіб від загальної кількості).

Ключові слова: ампутації, нижні кінцівки, фізична реабілітація.